

TRABZON ADININ MENŞEİ NEDİR ? ¹

Zafer ŞEN ²

Trabzon isminin kaynağı konusunda bugüne kadar değişik görüşler ortaya atılmıştır. Tarihçiler, seyyahlar, yazarlar, araştırmacılar arasında ihtilaf mevcut olup ittifaken ortak bir görüş ortaya çıkamamıştır. Birbirlerinden farklı olan bu görüşleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

Trabzon'a ilk çağda “*Trapezus, Trapeza*” deniliyordu.Garp dillerinde bir süre “*Trapezunte, Trebizonde*” gibi şekiller almıştır.³

Söz konusu olan kelimelerden “*Trapeza*” Yunanca'dan gelmekte olup,eski Yunanca 'da “dikdörtgen biçiminde masa yada sofa” anlamına gelir.Anlatıldığına göre Miletliler, yöreye ilk geldiklerinde önlerinde gördükleri “üzeri düz masa yada sofa” biçimindeki taşlardan esinlenerek şehre bu adı vermişlerdir.⁴

Kimilerine göre Trabzon'un adı “*Tiberon- Tibaron*” sözcüklerinden gelişmedir.Bu tezi savunanlar görüşlerini ,Trabzon adının Arap tarihlerinde “*Tibarende-Tibarite,Trabende,Trabzende*” biçimlerinde yazılmasına dayandırmışlardır.⁵

Ünlü türk seyyahımız Evliya Çelebi, seyahatnamesinin Trabzon ile ilgili kısımlarında Trabzon'un adının “*Turâb-ı Zen*(kadın sesi)” ve “*Târab-ı Efzun*(büyülü toprak)” tan geldiğini yazmaktadır.⁶

Trabzon isminin, Tirablar'ın ülkesi manasına gelen “*Trab*” ve “*Zon*” isimlerinden kaynaklandığını ortaya koyan bilgiler hiç te az değildir.Söz konusu “*Trab*” Orta Asyalı Türk boyunun adıdır.⁷ *Zon* ise bir yer ekidir.”*Trab*” Türk boyu ,mekanlaştıktan sonra bu yeni mekanın adı “*Trabzon*” olmuştur. “*Trapez-üs*” kelimesi ise “spor ülkesi” demektir.Söz konusu spor ülkesi tabiri ise,çok sportmen ve cengaver olan “*Trab*” Türklerine aittir.⁸

Trabzon ile ilgili önemli eserlere imza atmış Ömer Akbulut'da ; Trabzon ismini Sümerlilere dayandırmaktadır.Bu görüşünü “Cumhuriyetten Evvel Tarih ve Valiler” adlı

¹ Bu makale 11.10.2008 tarihinde www.zafersen.com adlı Tarih Araştırmaları Sitesinde yayınlanmıştır.

² Araştırmacı, Tarihçi, Yazar

³ M.C.Şehabettin Tekindağ, **Trabzon Maddesi**, İslam Ansiklopedisi,C.XII, İstanbul, 1979, s.245

⁴ **Trabzon 1967 İl Yıllığı**, s.62

⁵ Rasim Şimşek, **Trabzon Belediye Tarihi**, s.32

⁶ **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**,C.I, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1975, s.451

⁷ **Trabzon 1973 İl Yıllığı**,s.3-6 ; Zeki Eyüpoğlu, **Maçka Yıllığı**,Trabzon, 1986,s.22

⁸ Mustafa Yazıcı, **Trabzon'un Manevi Fethi**, Trabzon, 1985, s.21

eserinde ,daha önce Trabzon'a bağlı olan Giresun,Çorum,Sinop,Ordu ve Tokat isimlerinin Sümerler'de bulunmasına dayandırmakta ve Trabzon adının ,aslının Turan kelimesindeki milli ve dini kök olan “Tur” dan geldiğini belirtmektedir.⁹

Trabzon şehrine halk arasında “*Aşağı Batum*” da denilmiştir. Aynı zamanda “Lezki ve ya Lezgi” diyenler de vardır ki, Denizciler şehri manasındadır.¹⁰

Trabzon'a takılan isimlerden “*Hurşid Âbad*” Farsça, “*Tarab-ı Efzun*” Arapça, “Trapez” Yunanca, “Trapeza” Rumca, Trabzon adı ise Türkçedir.¹¹

Mahmut Goloğlu'na göre ise ; İranlılar Trabzon'a Hurşid Abâd yani Güneş Ülkesi demişlerdir. Bazılarına göre ise Trabzon adı bir Köroğlu efsanesine dayanmakta ve “Tuğra Bozan” kelimesinden gelmektedir.¹²

Bu konuda ünlü tarihçi kendisi de Trabzon'lu olan merhum Prof. Dr. Osman Turan' da “Trabzon'un kuruluşu, nasıl ki Orta Asya Turani Türk boylarına ait ise, şehrin adı da bu boylara aittir.Trabzon ismi de Türkçedir, Trabzon'un bizzat kendisi de.” diyerek bu adın Türklere ait olduğunu söylemiştir.¹³

Yabancı araştırmacılar arasında bir başka görüşü olan Alman Arkeoloji Bilgini *Falmerayer*'dir. 1827 senesinde Münih'te basılan *Geschichte Kaiserturm Trapezont* isimli eserinde bu araştırmacı, Trabzon târihini teferruatlı olarak inceler. Alman bilgini Falmerayer, târihî vesikalara dayanarak Trabzon'u Orta Asya'dan gelen Türk kavimlerinden Turanlara bağlı “*Tibarenler*”in kurduğunu ifâde eder. Tibarenler bu bölgenin ilk sâkinleri Elizonlarla kaynaşmış ve gelişen şehir “Tibaren-Elizon” ismini almıştır. Zamanla “*Tirenbun*” sonra da “Trabzon” olan bu ismin menşei “Tibaren-Elizon”ların yaşadığı şehir isminden gelmiştir, demektedir.¹⁴

⁹ Ömer Akbulut, **Cumhuriyetten Evvel Tarih ve Valiler**, C.I , Trabzon, 1965, s.92

¹⁰ **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**,C.I, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1975, s.451

¹¹ M.Yazıcı, a. g.e., s.22

¹² Mahmut Goloğlu, **Fetihden Kurtuluşa Kadar Trabzon Tarihi**, Serander yay.,Trabzon, 2000, s.15-16

¹³ Prof.Dr.Osman Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi**, İstanbul, 1984, s.362

¹⁴ http://www.zafersen.com/trabzon_trabzon_adinin_mensei.htm